

Uredništvo:

Kočevje štev. 58.

Upravništvo:

Kočevje štev. 18.

Radikal

Gospodarski, politični in kulturni organ.

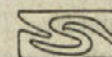
Izhaja vsako drugo soboto zjutraj.

Naročnina:

za celo leto Din. 24.
sicer sorazmerno.

Inserate:

cela stran Din. 800,
sicer dogovorno.

Resolucije

sprejete na okrajni konferenci Narodne Radikalne Stranke dne 10. decembra 1922 v Kočevju.

I. Strankin zbor se klanja v neomajni zvestobi svojemu narodnemu vladarju Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru ter naroča predsedstvu, da ta njegova čustva, raztolmači na Najvišjem mestu;

II. pošilja pozdrave zvestobe in solidarnosti svojemu vrhovnemu strankinemu šefu gospodu Nikoli Pašiču, predsedniku ministerskega sveta v Beogradu;

III. konstatuje soglasno, da v partijskem svetu naših političnih strank stoji kot najvišji stolp neomajna in svoji sijajni preteklosti in programu dosledna in zvesta edinole Narodna Radikalna Stranka. Vzpričo tega položaja izraža zbor trdno nado, da bo Narodna Radikalna Stranka, ki je z osvobojenjem svojih bratov to državo stvorila, isto po načelih svojega programa, ki so obenem tudi načela humanitete, civilizacije, demokracije in parlamentarizma, končnoveljavno tudi uredila, ter pozivlja vse svoje člane, da stranko pri tem njenem patrijotičnem stremljenju podpro z vsemi razpoložljivi močmi;

IV. zbor obžaluje, da se je z zakonom skušalo rešiti železniško zvezo Slovenije z morjem na način, ki pomeni le lokalno zvezo Slovenije z Ogulinom. Zbor izraža trdno uverjenje, da bo Narodna Radikalna Stranka znala najti pota in sredstva, da se Slovenija in naše Primorje ob Kvarnerju zvežejo z najožjo gospodarsko vezjo, kateri mora nujno slediti tudi kulturna, da se tako narodno in gospodarsko edinstvo v izpostavljenem severozapadnem kotu naše domovine postavi na temelj, ob katerem se bodo razbile vse gospodarske in politične špekulacije tujcev;

V. zbor izraža okrajnemu vodstvu stranke neomejeno zaupanje ter ga pozivlja, da deluje na to, da se napravi konec škodljivi cepitvi naprednih in patrijotičnih sil v Sloveniji.

K položaju.

Iz govora Dr. Sajovica na okrajni konferenci Narodne Radikalne Stranke v Kočevju dne 10. decembra 1922. Ekscerpt.

Po zaslugi junaške srbske vojske, požrtvovalnosti prebivalstva Srbije in dalekovidnosti njene diplomacije smo dobili 1. decembra 1918 svojo lastno državo, kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. S tem smo postali iz notranjega avstromadžarskega objekta internacionalni subjekt, samostojen individuum lastnega bitja, nosilec pravice, da v svetu svojo individualnost, svoje bitje samostojno uveljavlja, v svoji hiši pa da si sam daje postave in predpise. Z volitvami v konstituantno in sedanji parlament dne 28.

novembra 1920 smo dokumentirali stopnjo svoje zrelosti za svojo lastno samovlado v svetu in doma: poslali smo znatno nad tucat raznobarnih strank v parlament, od katerih pa nobena ni imela absolutne večine, da bi sestavila kolegij samovladja, vlad o. Najjačja, naša stranka je dobila le 22% mandatov, ker v prečanskih krajih še ni bila poznana, druga najjačja, demokratska, zbirka strank in strancič, 20% v celi državi. Naša stranka je kot najjačja sondirala teren za sestavo vlade; kakih 12 strank je prezentiralo načrte o ureditvi države, ki so si bili nasprotni kot noč in dan. Konečno je demokratska stranka v sporazumu z muslimani in slovenskimi Samostojneži prezentirala program, kako naj se uredi država: jaka centralna vlada s samovlado ljudstva za lokalne potrebščine. To je bil edini program, ki je zamogel vstvariti na svoji podlagi večino v parlamentu in s tem zagotoviti novo stvorjenemu internacionalnemu subjektu, nam, samovladje, vlado, ako bi pristala nanj naša stranka. Po nekaterih korekturah je pristala, ker ni bilo druge izbire: ali pristati ali vreči državo v nedogledno krizo. In sad te pogodbe med narodnimi odposlanci je Vidovdanska ustava in iz nje izvirajoči zakoni in zakonski načrti.

Danes stojimo ob koncu te pogodbe; očetje te pogodbe, demokratje sami, so započeli dvolično igro in šli deloma med nasprotnike Vidovdanske ustave. S tem so vsemu dosejanemu zakonodajnemu delu faktično izpodkopali tla in moralno obsodili svoje lastno delo. S tem pa je tudi vsaj moralno podrti ona pogodba, ki je vezala vladne stranke k skupnemu delu; ni drugega izhodišča kot apelirati na narod, da izbere nove poslance, ki naj to vsem ponovno in nevezanih rok odločujejo, ker med sedanjimi ni več medsebojnega zaupanja.

Vzpričo tega položaja smo kot politični delavci prisiljeni ozreti se po državi, da vidimo perspektive bodočnosti. Predvsem moramo konstatirati naraščanje veselja do dela; glavno mrmranje proti osemurnem delavniku se čuje danes iz delavskih vrst. Še pred dvema leti zamršene gospodarske prilike so pri najlepšem urejevanju; delavnost, podjetnost in zaslužek zavzimate čimdalje bolj normalne oblike. Naše javno življenje preveja vedno jačja ideja delavnosti in pametnega gospodarstva; zaeno s tem stremljenjem padajo želje živeti na stroške drugih,

na stroške prihranjenega in celote, katera stremljenja so se maskirala pod firmo raznih socijalnih in komunističnih strank. Bodočnost ima ideja gospodarstva, ker pametna politika je pametno gospodarstvo in stranke, ki so resne in pridejo s pametnim gospodarskim programom, bodo po vsem pričakovanju pri volitvah vspele.

Takih strank pa v naši državi ni mnogo. Naše politične stranke so preveč udarjene na enostranost in frazerstvo: delavske stranke hočejo, da bi gospodarili tisti, ki se niso nič ali le malo učili in ki nimajo kaj riskirati; žulj in fraza naj nadomestita izobrazbo, inteligenco in izkušnjo. Zemljoradniki najrazličnejših nijans so mnenja, da jih že posest zemlje upravičuje do gospodstva v državi, med tem ko niti prvi niti drugi se niti med seboj ne morejo disciplinirati. Naši klerikalci mislijo, da je tudi v politiki edino zveličavna pripadnost katolicizmu in njih stranki ter s tem kažejo precej sorodnosti z muslimani, dočim hrvatski blokaši hočejo poznati samo svojo Hrvatsko, to je približno Zagreb z okolico. Ali njih ideja ali pa javna morala bi morala vtrpeti težko škodo, ako naj bi se tem nezločljivim elementom poverilo krmilo narodno edinstvene države, da o življenskih interesih države, ki naj bi jo vodili tako heterogeni ljudje, molčimo!

Ostaneta le še demokratska in naša stranka, ki imata obe narodno in državno edinstvo v svojem programu. Demokratska stranka je izvršila v prečanskih krajih jako lepo nalogo; ukoreninjenje ideje državnega edinstva v teh krajih je glavno njena zasluga. Toda v naglici pod skupno firmo stlačena stranka je po donositvi svojega življenskega dela, Vidovdanske ustave, idejno klonila; demokratska stranka je danes le še skupina ljudi, ki hodijo na skupno prenočišče. Pri vsem tem ostaja le še naša Narodna Radikalna Stranka. Dasi je v prečanskih krajih postavila kandidate le v pokrajinah meječih na Srbijo, je vendar največja stranka že sedaj v parlamentu. Ostala je ves čas zvesta svojemu programu ter je notranje disciplinirana kot morda nobena druga stranka v parlamentu. Vsled prevdarnega dela je zrastel silno njen ugled po vsej državi; realni politiki računajo resno z možnostjo, da bo v prihodnem parlamentu ne samo relativno, ampak tudi absolutno najmočnejša stranka, torej stranka, ki utegne za prihodno parlamentarno dobo sama izključno biti v položaju sestaviti vlado. To naraščanje ugleda Narodne

Radikalne Stranke čutimo zlasti v Sloveniji; ko smo pred poldrugim letom započeli v naših krajih radikalno gibanje, so mnogi šele spravevali, kaj je to Radikalna Stranka, drugi so skomizgnili z rameni, tretji so pa našim pristašem dali še celo marsikako grenko pogoltniti. In teh ni bilo malo! Danes pa ve vsakdo v Sloveniji, kaj je Radikalna Stranka, in vsakdo izgovarja njeno ime če ne že s spoštovanjem pa vsaj z rešpektom. In instinktivno čuti vsakdo, da je to edina stranka v državi, ki zamore napraviti red in prav, če ne za vse, pa vsaj za ogromno večino kot je razmere v stari Srbiji, čim je prišla sama na vlado, vzorno uredila, zlasti gospodarstvo. In zato moramo tudi mi v Sloveniji gledati, da pri volitvah ne ostanemo nezastopani v tako močni državni stranki, ako hočemo varovati svoje interese. To je tem bolj potrebno, ker ima stranka krasen zlasti gospodarski program, delavne in uvidevne voditelje, naše dosedanje stranke v Sloveniji, ki so doslej zastopale idejo državnega edinstva v parlamentu, pa so se jele cepiti in s tem svoje vrste resno slabiti. Vse tkzv. napredne stranke v Sloveniji se nahajajo v resni krizi; ne morda njih ideja kot taka, pač pa posamezne politične organizacije. To je pot naravnega razvoja; ideja sili predzvedno v višjo organizacijsko enoto, ki ne bo več stala v preteklosti in postavljena predvsem na defenzivno in lokalno podlago, ampak v enoto, ki bo v skladu s celotno državno idejo, ki bo sposobna za pozitivno vstvarjanje v smislu državnega in narodnega edinstva, in ki bo s svojim pozitivizmom imela podreti in odstraniti vse razdirajoče faktorje preteklosti. In za tako višjo pozitivno vstvarjajočo enotno politično enoto moramo zastaviti vse svoje moči, ako hočemo svojo narodno državo napraviti za prijetno bivališče ter jo privedi do kulturnega in gospodarskega procvita; cilj v ta namen mora biti odstranitev nezdravega strankarstva in vstvaritev enotne močne pozitivne državne stranke. Preteklost in sedanost učita, da to zamore biti le naša staroslavna Narodna Radikalna Stranka, s svojim svoje dni tudi pri nas ponavljanim geslom: Iz ljudstva za ljudstvo.

Postopanje zemljoradničkih stranaka.

U našoj Kraljevini ima nekoliko zemljoradničkih stranaka; gotovo svaka pokrajina naše Kraljevine ima svoju; Srbija i Južna Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Slovenačka, Dalmacija. Ni jedna od njih nema kakvih naročitih političkih koncepcija i političkih programa nego što to imaju ostale grupe, po prevazi političke. Ma da ne baš tako pouzdano, ipak se dâ primetiti, da Hrvatska Seljačka Stranka (Radićevci) ima republikanski politički karakter sa dodatkom specifičnih zahteva u pogledu na državopravni položaj Hrvatske.

Sve što ove stranke zemljoradničke imaju zajedničkog u svojim programima, to je klasna borna i poboljšanje materijalnog stanja svojih pristalica — zemljoradnika. Pa i taj glavni — socijalni program ovih stranaka nije kod svih njih jedan isti; svaki kraj, svaka pokrajina ove Kraljevine ima svojih specijalnih i uskih zahteva i u tom glavnom programu, ta otuda se i dâ razumeti, da se one ne mogu spojiti jednim glavnim načelnim programom na polju ekonomskom i socijalnom. A razlika u tim interesima, pa prema tome u programima i ciljevima takvih organizacija, po-

stoji i između pojedinih frakcija jedne iste organizacije. Time se i objašnjava postojanja frakcija u Srbiji i Južnoj Srbiji, u Slovenačkoj, u Bosni, u Dalmaciji, pa i u Hrvatskoj. Ove stranke nisu vezane jednim istim ni političkim programom, jer, kad bi toga bilo, kod njih bi postojao i jedan front. One su politički više heterogene nego socijalno; tako, jedna ima republikansku tendenciju, druga je rojalistička, treća socijalistička itd.

U samoj stvari, ni jedna od ovih naših zemljoradničkih stranaka ne bi ni mogla stvoriti kakav osobeni politički svoj program, koji bi se bitno razlikovao od političkih programa ostalih naših stranaka, koji u osnovi svojoj postoje u glavnome na svojim političkim programima.

Postojanje ovakvih zemljoradničkih stranaka kod nas ne samo da nisu korisne za politički i ekonomski život zemlje, već su na protiv štetne kako za zemlju i narod, u čije ime agituju i delaju, tako i za političko jačanje države. A evo zašto.

U jednoj državi političkog (unutrašnjeg i spoljašnjeg) napretka može biti, pored ostalog, tada, ako su sve društvene klase dotičnog naroda i dotične države, ako ne potpuno, što je apsolutno nemoguće, bar približno podjednako ekonomski i socijalno obezbeđene. Državni upravljači, dakle, imali bi se starati, da shodnim uredjenjem poredak podese tako, ta se svakom redu našeg življa obezbedi što sigurniji, slobodniji i bolji napredak kulturni, ekonomski i socijalni. Otuda mi vidimo, da naše političke stranke u svojim programima, pored čisto političkog esencijalnog programa, ističu i ekonomske i socijalne programe, starajući se o svima i svakome (o radniku, zemljoradniku, trgovcu, industrijalcu, slugi, djaku, činovniku itd.). Jer, nema sumnje, ako bi se samo ma i jedan red našega društva prenebregao od državnika, izazvalo bi se njihovo nezadovoljstvo, a nezadovoljstvo donosi sobom nered, a u neredu ne može biti napredka. Zato mi i vidimo, da se naše političke stranke na jako bave i uredjenjem i poboljšanjem zemljoradničkog stanja. Ali, posmatrajući zemljoradnike objektivno, kao i ostale redove zanimanja, političke stranke ne bi mogle i ne bi smele favorizirati zemljoradnike na račun ostalih, pa ma da su i u ogromnoj većini. Jer ako bi se zemljoradnici službeno favorizirali, kao što traže zemljoradničke stranke, nastalo bi nezadovoljstvo kod ostalih, i ako brojno slabijih, klasa; nezadovoljstvo bi izazvalo opravdane neredne, a u neredu nema napredka ni samom zemljoradniku.

Za li zemljoradničke stranke ovako posmatraju stvar? Ne! Njihove su organizacije klasne i imaju za cilj klasnu borbu i klasni napredak, a to ne vodi opštem dobru ni zemljoradnika ni naroda i države.

Mi ne mislimo da je pravi zemljoradnik, domaćin i gradjanin ove zemlje ovako sebičan kako na prvi pogled izgleda svojim zahtevima preko zemljoradničkih stranaka. Nesumnjevo je on, ako ne prevaren, u zabludi. Zemljoradničke stranke su stvorili jako ambiciozni ljudi, koji bi hteli da se čuju i vide i istaknu u prvim redovima našeg državnog života i ako bez prave vrednosti političara i državnika. To su sve zemljoradnici teoriste sa beogradskih trotoara, u cilindrima i frakovima; a samo se po sebi razume da tu ima i neobaveštenih pravih zemljoradnika. A sa svim je razumljivo da zemljoradnici prilaze ovakvim programima, kojima im se obećava i ono što i obećavavci sami znaju da se neće i ne može ostvariti. Nemogući

da se istaknu svojom pravom vrednošću, vodje ovih stranaka su se poslužile demagoštvom — osnivanjem zemljoradničkih stranaka. A baš postojanje više frakcija u jednoj istoj zemljoradničkoj stranci dokazuje, da ove nemaju zdrav osnov za svoje postojanje. Zar za odvajanje grupe Avramović — Komadinić od srpske zemljoradničke stranke nije pravi razlog u ambiciji?

A kakov je razlog za postojanje Puceljeve grupe zemljoradnika?

Samo radi toga da iskoristi svoj položaj prema vladi i za sebe, poglavito za najužu okolinu Puceljevu izvlači što više koristi na račun celoga naroda. Mi smo uvereni da pravi rodoljubi, pravi zemljoradnici i prijatelji ove države ovo ne žele.

Program komunizma, kad bi bio ostvarljiv, pre ima svoga razloga za postojanje, nego program zemljoradničkih stranaka.

Zbog toga nije zavetno naročilo podržavati i pomagati zemljoradničke stranke na klasnom programu. M. A.

Iz Radikal. Stranke.

Okrajna konferenca se je vršila dne 10 t. m. v Kočevju. Poročilo in resolucije tega edinega našega strankarskega parlamenta v Sloveniji pri našamo na drugem mestu.

Somišljeniki naj delujejo v tej smeri, da je treba v svrhu zadovoljive ureditve razmer v državi gledati na to, da številno naše strankarstvo iz javnega življenja izgine in da se strankarsko politično življenje reducira na dve, tri stranke. Od teh naj bi ena imela večino ter bi sestavljala vlado, drugi dve naj bi jo pa kontrolirali. Ako bi jo kaj zavozila, so korektiv volitve, ki bi v tem slučaju dale sigurno drugi stranki večino. Neobhodno potrebno je, delati že sedaj na to, da po možnosti že pri prihodnjih volitvah dobi ena stranka večino. Da zamore ta biti le vse-državna ne pa lokalno pokrajinska stranka, je jasno. Tudi je jasno, da demokrati ne morejo dobiti večine. Preostaja torej le še naša Narodna Radikalna Stranka, ki ima krasen program, izkušene voditelje, ki je že danes največja stranka v državi in ki ima brezdvomno krasno bodočnost. Somišljeniki naj delujejo v tej smeri.

Politični pregled.

Svetovna politika

se suče krog lozanske konference, ki naj bi rešila orijentalno vprašanje ter okrog predpogovorov za gospodarsko konferenco v Bruslju, ki naj bi se vršila januarja meseca. Lozanska konferenca se suče glavno okrog vprašanja rešitve Carigrada in ožin, kjer delajo največje težave difference med Rusijo in Anglijo, katera slednja bi rada Rusiji še nadalje zapirala izhodišče z aranžmajem, za katerega bi garantirale vse velesile, Rusija pa hoče to vprašanje iz umljivih razlogov svoje bodočnosti lokalizirati na države ob Črnem morju oziroma prepustiti Turčiji popolno suvereniteto. Da bi Turčija zapustila Rusijo, se jo na eni straži z osnivanjem samostojne Armenije na tleh sedanje turške države, na drugi strani se ji pa nudi neoficijelno sladkorček v obliki neopredeljene Tracije. Prihodnji tedni bodo že prinesli razjasnitev. Na bruseljski konferenci se bo reševalo najakutnejše vprašanje sodobne Evrope — nemško vprašanje, ki je od oblike neplačevanja reparacij, to je od povračila o Nemcih povzročene škode, prišlo srečno do točke, kjer so interesirane države prisiljene, da se ali tej odškodnini odpovedo ali pa da si jo — vzamejo same. Francija je vzpričo svojih po svetovni vojni izčrpanih financ prisiljena nastopiti slednjo pot in sicer povdarja, da ako možno, predvsem v sporazumu z zavezniki, ako pa to ne bo mogoče, pa na lastno pest. Zasesti nameravajo Porenje in Porurje, to je industrijsko najbogatije kraje, ki stoje po svoji stari kulturi blizu Francije, politično so pa to kraji Prusijo, ki jih je l. 1866. okupirala, smatrali vedno za kulturno in moralno manjvrednega parvenija. Francija navaja za ta čin samopomoči važen argument: da Nemčija nalašč noče povrniti škode ter da nalašč vodi tako po-

litiko, ki naj bi Nemčijo predstavljala pred svetom kot na videz revno državo. Francija podčrtava, da Nemčija za investicije v Rusijo najde ogromne svote in da se v zvezi z Rusijo pripravlja na revanž.

Politika

Male antante,

ki danes faktično že združuje v svoji sredi z izjemo Budimpešte z okolico že vse narode, ki leže med Nemci in Italijani na eni ter Rusi in Bolgari na drugi strani, predstavlja danes že važen faktor miru in konsolidacije v Srednji Evropi, v svetovni politiki pa novo velesilo. Pričakovati je, da se te države s časoma zvežejo še z ožjimi vezmi med seboj.

V naši

notranji politiki

se bližamo volitvam v parlament. V interesu države, prebivalstva in narodnega gospodarstva bi bilo želeli, da bi pri predstojajočih volitvah dobila večino le ena stranka, da bi lahko tako brez medpartijskega barantanja, ki prinaša vedno le škodljive koncesije v škodo celoti, uredila naše notranje razmere ter pretvorila kraljevino v lepo in moderno urejeno državo. Ako bomo še nadalje gojili toliko strank, bodo še nadalje finančni izdatki države in s tem tudi davki večji kot je treba, vsa zakonodaja bo ne moderno znanstveno in strokovno delo, ampak koncesijska partijska krparija jako problematične vrednosti. V sled tega je pričakovati, da bodo pri volitvah vsi rodoljubi delovali na to, da dobi večino ena zaupanja vredna stranka.

V zunanji politiki

je zaznamovati pojav ruske delegacije v Beogradu. Caristična zastopstva se bodo očitno v doglednem času likvidirala, ker se deluje na to, da naj se ruski emigrantje povrnejo zopet v svojo matuško Rusijo nazaj, ki morda sedaj bolj kot kdaj prej potrebuje njih delovnih sil, ki naj ustvarijo demokratično vladavo prvega reda. Z vzpostavitvijo zvez naše države z Rusijo se utegne začeti novo poglavje naše zunanje politike, posebno ker se pričakuje, da se istočasno izmirita tudi Francija in Rusija.

Okrajna konferenca Narodne Radikalne Stranke v Kočevju.

Kočevje, dne 10. dec. 1922.

Po približno polletnem odmoru so stopili danes zopet zaupniki Narodne Radikalne Stranke iz Kočevja skupaj, da premore preteklost, presodijo sedanj položaj ter ubero smernice delovanja za prihodnost. V prostorih Okrajnega Tajništva stranke, kjer se nahaja tudi strankina čitalnica, se je ob 10. uri zbral ta strankin parlament, ki ga je otvoril predsednik Okrajnega odbora Dr. Sajovic s primernim nagovorom, pozdravljajoč navzoče zastopnike in odposlance, zlasti tudi odposlanca kočevskega z nami simpatujočega dijaštva gospoda cand. juris F. Perhaja, zastopnike organizacij, zaupnike itd. Soglasno se je sprejel dnevni red kot ga je začasno postavilo predsedstvo in priobčilo v listu „Radikal“. Dr. Sajovic je nato, od vseh navzočih iskreno pozdravljen, podal izbrano poročilo glede politike in političnega položaja v državi, v Sloveniji in v okraju. Ta referat prinašamo v ekscerptu v današnji številki. Glede strankinega tiska je poročal g. Rafael Burnik, o finančnem položaju pa blagajnik g. Martin Čadež. Po teh dveh poročilih je podal predsednik poročilo o stanju strankine organizacije v okraju ter izrazil svoja naziranja glede postopanja in smernice za prihodnost. Ko so se čula še poročila zastopnikov posameznih organizacij ter zastopnikov iz še neorganiziranih občin, se je na tej podlagi vnela živahna debata, v katero so zlasti posegli gospod Dr. Flego, Miris, König, Kratnar, Réven, Dr. Sajovic in drugi. Na predlog gosp. Burnika se je izvolil poseben finančni odsek, ki ga je navzoči zbor neomejeno pooblastil, da spravi strankine finance na trdno podlago in da zlasti tudi lahko neomejeno razpolaga z listom „Radikal“. Iz debate je posebno omeniti šolstvo v okraju, ki še ni na tisti stopnji, kot bi bilo želeli, nadalje zvezo Slovenije z morjem, katero je očitno SKS s svojo nesrečno in neveselo roko Sloveniji in okraju zapravila, ter gotove pojave v okraju, ki jih bo treba energično odstraniti. Z velikim zadoščenjem pa se je konstatiral nenavadni porast ugleda Narodne

Radikalne Stranke v Sloveniji, faktum, s katerim mora danes računati vsak realen politik. Na predlog Dr. Flego je zbor brzojavno pozdravil N.V. kralja Aleksandra in šefa stranke dično starino Nikolo Pašiča. Predlagal je na to resolucije, ki so se soglasno sprejele in ki jih prinašamo na drugem mestu. Po nekaterih ugotovitvah in pojasnil interrega značaja je zaključil predsednik to konferenco, ki je pokazala, da je radikalna misel v našem okraju zasidrana na trdnih realnih tleh.

Gospodarstvo.

Enotirna glavna železnica od Kočevja preko Broda-Moravice do proge Zagreb-Reka.

(Nadaljevanje.)

To so nevzdržne, celokupnosti škodljive razmere, da pustijo drevesna debela v gozdu segniti vsled tega, ker se ne izplača s konji voziti les mnogo kilometrov daleč in več sto metrov visoko k postaji Delnice ali Kočevje. Ker se v današnjih dneh porabi veliko papirja, je pričakovati, da se postavi papirnica, če se izboljšajo železnične zveze. S tem bi bili dani tudi predpogoji za industrijo pohištva, ki bi proizvajala za izvoz. Ta in druga industrijska podjetja, ki se sedaj še nahajajo v začetnem stanju, bi se z zgraditvijo nove proge krepko dvignila ter zaposlila mnogo ljudi, ki sicer mislijo na izselitev, država pa bi pridobila na davkih.

Dokazano je, da se nahajajo premogove žile v dolini Kulpe pri Kuželju, a cinober pri Čabru. V kočevski dolini in ob Kulpi je dobiti cele plasti ilovice. Na razpolago je torej dosti surovine nesamo za izdelovanje opeke, ampak tudi cementa, pa tudi žganega apna, gramoza za železnice in kamenja za zidanje bi mogli pridobivati v največjem obsegu.

Z veliko verjetnostjo je pričakovati, da se da pridobiti električna energija iz vode Kulpe, Kulpice, Čabranke itd., tako da bi bila lahko na razpolago pogonska sila za večje in manjše industrije. Zlasti pripravna je kočevska dolina za to, da se tam naselijo različna industrijska podjetja, ker je tu premogovnik trboveljske premogokopne družbe, ki daje dnevno že sedaj 50 vagonov rujavlega premoga. Velika tovarna sukna je pred kratkim pričela z obratom, potem je v Kočevju parna žaga in velika s stroji opremljena opekarna. Dolina ima tudi dosti vode na razpolago za industrijske namene (n. pr. ohlajanje strojev). Moško prebivalstvo ozemlja, po katerem bi tekla nameravana železnica, je inteligentno in delavno ter je vsled prejšnjega krošnjarenja in izseljevanja prišlo po svetu, ter zato podjetno. Ne smemo pozabiti omeniti velike prirodne krasote dežele, preko katere gre nova železnica. Izpeljava železniške proge bo taka, da bo zagotovila presenetljivo lepe razgledne točke. To oboje opravičuje pričakovanje, da bo železnica odprla živahen in dobičkanosen ptujski promet. Kosala se bo po svojem načrtu z železnico preko Semeringa.

5.) Potrebna je železniška zveza Slovenije in Hrvatske preko doline Kulpe.

Da dobe plemena, nekdanj ločena po državnih meji in še sedaj ločena po globoko vrezani dolini Kulpe, boljše zvezo, je v prilog krepkejšemu in trdnemu ujedinjenju države. Nova železnica pa bo tudi olajšala medsebojni osebni in blagovni promet, ki je zelo obtežen vsled globoko ležeče doline Kulpe.

Katero progo smo izbrali za železnico?

Najkrajša zveza iz Ljubljane do železnice Zagreb-Reka sledi zračni črti preko Kočevja-Brod Moravice. Ta črta ima razven tega še to prednost, da križa gorajo dolino Kulpe tam, koder jenja največji kraj: Brod na Kupi in koder je najrodovitnejša. Železnica pa se tam približa dnu doline tako zelo, da je mogoče napraviti dolinsko postajo velikega obsega in velike zmoglosti. Ta postaja (Brod na Kupi) bo postaja, kamor boste težili dolina Kulpe in Čabranke do Čabra in Laz, to je 50 km daljave s približno 20—25 kraji, od teh naštejemo v sledečem samo nekatere: Pierče, Petrina, Brod na Kupi, Kuželji, Gasparci, Turke, Ribjek, Osilnica, Plešča, Čabar, Prezid, Laz, Gerovo i. dr. Pobočje te doline in bolj zadaj ležeče gore teh dolin so bogate velikih gozdov, a nihče skoro ne iz-

rablja lesa radi prevoznih težkoč. Železnica otvori prometu na slovenski strani celo vrsto krajev, ležečih na visoki planoti, od teh omenjamo samo nekatere: Štalcarji, Novilazi, Rogati-hrib, Morava, Škrilj, Kočevska Reka, Banjaloka, Vimol, Delač, Dren, Krkovo, Borovec, Briga itd.

Tudi ti kraji leže prav blizu bogatih gozdov. V območju železnice bi se dalo dnevno pridobiti približno 40 vagonov lesa, tako so izračunali izvedenci.

Jasno je, da ta tovarna množina zagotavlja železnici zdravo gospodarsko podlago, kar je v zvezi s kratko razdaljo te proge in zato zmernimi stavbenimi stroški odločujočega pomena. Proga ne zadene v prvih dveh tretjinah, t. j. na slovenski strani, sploh na nobene večje stavbene težkoče, na hrvatski strani bo železnica pač dražja, a vendar ne neugodna. Najdaljši predor je samo 1530 m dolg. Na progi se nahajajo samo zidani viadukti v navadnih merah, železnih mostov pa ni. Na ta način je zagotovljeno, da bi se v slučaju vojske morebiti razstreljeni viadukti dali lahko napraviti spet uporabni z začasnimi lesenimi nadomestili.

Vsaka železniška proga izhajajoča iz Kočevja, ki hoče priti s progo Zagreb-Reka, mora preko doline Kulpe, mora se torej toliko približati dnu doline, da je mogoče premostiti reko. Iz Kočevja na Reko namenjeni tovari morajo se dvigniti preko najvišje točke proge Zagreb-Reka, to je pri Fužinah kota 8384. Čim bolj po Kulpi navzdol se torej napravi železniški most, toliko bolj visoko se morajo dvigniti tovari (pri enaki višini mostu nad gladino reke). Ako premostimo Kulpo pri Brodu, smo toliko na boljšem, da je tu ne samo mogoč prehod v najugodnejši višini, ampak da tu odpremo zajedno tudi gornjo dolino Kulpe prometu (kakor smo to opisali že prej) ter so železnici za trajno zagotovljene velike množine tovorov.

Ako premostimo Kulpo pri Brodu, nastanete na obeh straneh doline rampi, ki ste dolgi le po 13,5 km, ter je njih največji vspon po 25‰ v soglasju z največjimi vsponi ostale proge. Prehodni kolodvor Brod Moravice izpolnjuje ta pogoj, da morejo od Kočevja prihajajoči vlaki gladko dalje voziti tako v smeri proti Reki kakor tudi v smeri proti Ogulinu, ne da bi jim bilo treba voziti na kolodvor v še posebnem ostrem kotu (ohne eine Spitzenkehre).

Pri progi Kočevje-Brod Moravice se dajo zahteve, ki jih stavimo na glavne proge: kratka proga brez posebnih ovinkov in velika prevozna zmoglost, brez nasilja zjediniti s stremljenjem, da se doslej zanemarjena pokrajina odpre prometu, pri tem se pa doseže ta veliki dobiček, da ima nova železnica iz teh krajev trajno zagotovljeno veliko množino prevoznih tovorov.

Kakšne so razmere za zidanje nameravane železnice?

Progo Kočevje-Brod Moravice si mislimo kot enotirno glavno progo. Nje prevozna zmoglost se mora ujemati z ono sosednih železnic, s katerimi jo hočemo zvezati. Tozadevno pridejo v poštev: Železnica Zagreb-Reka, ki ima največji radij 250 in 275 m ter največji vspon 25‰ ter osni pritisk (Achsdruk) 16.400 kg.

Tedenske vesti.

P. t. prejemalce našega lista prosimo, da naročnino čimprej vplačajo. Cena do konca leta 24 Din. Povišek velja od 1. julija t. l. dalje. One, ki so list prejemale, pa šele letos vrnili, opozarjamo, da smo novembra lanskega leta opozorili, da smatramo one, ki tretje številke ne vrnejo, za naročnike. Naročnina torej znaša: od oktobra do decembra 1921 5 Din, od 1. januarja do 30. junija 1922 7-50 Din, od 1. julija do konca t. l. 12 Din. Zadostuje naslov: „Radikal“, Kočevje.

Krsna slava Nj. V. kralja, ki je rojen kot znano na 17. decembra, se proslavi v nedeljo dne 17. t. m. svečano v Beogradu in po celi državi. Pričakuje se tudi okrasitev hiš z zastavami.

Med odlikovanimi sodnimi juristi se nahaja tudi podpredsednik višjega deželnega sodišča gospod dvorni svetnik Regina, ki slovi za izbornega jurista, ter predsednik okrožnega sodišča Novomesto gospod Dr. Polenšek. — Obema odlikovanima gospodoma tudi naše iskrene čestitke!

Osebnosti. Šef davčne oblasti Kočevje gospod Franc Kratnar je imenovan višjim davčnim upraviteljem v VIII. činovnem razredu, davčna oficijala Anton Prudič in Matija Mavrovič istotam davčnim upraviteljem. Čestitamo!

Mesto Kočevje se bo poploščilo. Tako je sklenil na svoji seji 27. p. m. okrajni cestni odbor. Ker je kočevski šoder mehak, bo prišlo poploščenje cest ceneje. Razen tega bo tudi v higijeničnem in sanitetnem pogledu nastopilo bistveno izboljšanje — poletni prah in zimsko blato in ter pomladanska in jesenska nesnaga bodo s tem odstranjeni.

Rekrutje bodo šele v marcu poklicani na službovanje. Letnik 1899 bo za 10. januarja vpoklican na orožno vajo.

Glede izida ljubljanskih občinskih volitev piše radgonska „Samouprava“:

„Občinske volitve v Ljubljani so končale z zmago Zveze delovnega ljudstva. So to SLS, komunisti in socijalistični disidenti. Posamezne skupine so dosegle sledeče približne rezultate: JDS 1817 glasov, Zajednica 2900, socijaldemokrati 280, in Zveza delovnega ljudstva 3900 glasov. Ljubljana si je izbrala svojega gospodarja ter je dokumentirala pred jugoslovanskim svetom to, kar ji ni v čast in kar ni v čast slovenskemu imenu. Ljubljana je pokazala, kaj zmorejo osebni spori, ki so v Ljubljani večji, ko sila ideje. Če bi govorila Ljubljana imenom Slovenije — ujedinjenje ali deljenje — je s tem svojim činom pokazala, da bi znali Slovenci, če so taki, ubiti vse dobro in lepo, kar so boljši možje v lepših časih zgradili. Nam, ki osebne spore v javnem življenju zaničujemo, ki pravimo, da so načela vse, osebe nič, je Ljubljane žal in sram. Če je bila pa še ta šola za razčiščenje prilik potrebna, je prav, da je tako temeljita. Narodna Radikalna Stranka je ostala zvesta svojim načelom, z osebami ne dela osebami napota, načel pa ne žrtvuje osebami brez načel. Šla je topot v volivni boj z Zajednico. Vsekakor pa izid volitev ni prazen strah, ampak žalosten dokument.“

Iz zveze klerikalcev s komunisti, katerih glavna programna točka je uničenje politično

Lastnik Konzorcij „Radikal“. Izdajatelj Okrajni Odbor Radikalne Stranke v Kočevju. Odgovorni urednik F. Erker
Tiskarna Jos. Pavliček, Kočevje.

Butina & Kajfež

trgovina z dež. pridelki na debelo
V KOČEVJU

priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih deželnihi pridelkov kakor:

pšenična moka vsake vrste
koruzne in pšen. otrobe
koruzna moka
koruzni zdrob
koruza
oves
sol
itd.

po najnižjih cenah.

verskih organizacij, odseva jasno neresnost in demagoštvo njih trditev, da so za — vero. Ta zveza bi pa utegnila zrahljati vero v naše klerikalce še onih mož, ki še verjamejo, da je klerikalcem več za Jugoslavijo kot za Rim in njih nadvlado.

Kurzi valut.

Zürich, 15. decembra: jugo K 1:50.

Zagreb: Dolar 73:50, lira 3:71, Dunaj 13:75—14:25, Berlin 1:10—1:30, Švica 1425.

Tovarna usnja v Radečah pri Zidanem Mostu

ALEKS PODVINEC

je pričela z obratovanjem v povečanem obsegu ter dobavlja takoj vse vrste usnja: **krupone, podplate, vratove, stranske dele, kravine črne in ru-jave, kipse, notranjke, boks-usnje itd.** v najboljši trpežni kvaliteti.

Tovarniška znamka

5—5

„MIGNON“.

Vsa naročila se izvršijo najkulantneje.

Jadranska banka — Beograd

Delniška glavica: 60,000.000 Din. — Rezerva: 30,000.000 Din.

Podružnice:

Bled, Celje, Cavtat, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, — — Maribor, Metković, Prevala, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb. — —

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: Jadranska.

Afilirani zavodi:

Jadranska banka: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

Frank Sakser State Bank, Cortlandt Street 82, New York City.

Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antefogasta, Punta Arenas, Puerto Natalos, Porvenir.

J. KAJFEŽ

Kočevje, Glavni trg 84

trgovina z mešanim blagom
in deželnimi pridelki

priporoča

vse deželne pridelke in specerijsko blago po najnižjih cenah.

Moka št. 0	27.60 K kg	kava sur. najf.	162.— K kg	kanditi	86.— K kg
" 1	26.60 " "	" la	148.— " "	krompir	8.— " "
krušna moka	24.— " "	" la	142.— " "	sol,	12.— " "
koruzna moka	18.— " "	" žgana	188.— " "	rožiči, celi	30.— " "
koruza	17.— " "	riž, najfin	38.— " "	" mleti	35.— " "
koruzni zdrob	20.— " "	" la	34.— " "	miło Schicht	36.80 " kos
pšenični otrobi	10.60 " "	" navaden	25.— " "	" Gazela	32.— " "
oves	16.— " "	sladna kava	34.— " "	slivovka	68.— " l
sladkor v kock.	— " "	cikorija Franck	72.— " "	drožnik	— " "
" sipen	— " "	" brez znam.	42.— " "	olje la	84.— " "
testenine	44.— " "	sveče	58.— " "		

Merkantilna banka Kočevje

Obrestuje hranilne vloge po

5%

izvršuje VSE v bančno stroko spadajoče TRANZAKCIJE, sprejema VLOGE za tekoči račun in na hranilne knjižice, katere IZPLAČA VSAK ČAS BREZ ODPOVEDI (rentni in invalidni davek na hranilne vloge plača banka iz lastnih sredstev), sprejema VLOGE NA ODPOVED, katere obrestuje po VIŠJIH obrestnih merah, izvršuje NAKAZILA, IZPLAČILA, VNOVČENJA itd., vnovčuje ČEKE, BANČNE NAKAZNICE itd., kupuje valute in devize (posebno dolarje) po najvišjih dnevnih cenah.